



Atatürk Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi



XIV. 14. ULUSAL YÖNETİM VE ORGANİZASYON KONGRESİ

25-27 MAYIS 2006
ERZURUM



BİLDİRİLER KİTABI

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

**14. ULUSAL YÖNETİM
VE
ORGANİZASYON
KONGRESİ
BİLDİRİLER KİTABI**

**Düzenleyen
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ
İŞLETME BÖLÜMÜ
YÖNETİM VE ORGANİZASYON A.B.D.**

**25-27 MAYIS 2006
ERZURUM**

Atatürk Üniversitesi İİBF Yayını: 222

Copyright : Atatürk Üniversitesi
: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Her Hakkı saklıdır. Bu yayının tümü veya bir bölümü önceden izin alınmaksızın hiçbir şekilde çoğaltılamaz, basılıp yayınlanamaz, kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Editör:

Prof. Dr. Dursun BİNGÖL

Yayına Hazırlayanlar:

Doç.Dr. Atılhan NAKTİYOK
Yrd. Doç.Dr. Ö.Faruk İŞCAN
Arş.Gör. Canan Nur KARABEY
Arş.Gör. Kürşat TİMUROĞLU
Arş.Gör. Hüseyin DAŞTAN

ISBN: 975-442-123-4

İSTEME ADRESİ

Atatürk Üniversitesi İİBF

Tlf : 0 442 236 09 50

Fax : 236 0949

DİZGİ : Gürbüz BIYIKLI

BASKI : Cemalettin KARA (İİBF Bilgi İşlem Birimi)

İŞYERİNDE YILDIRMA KKTC'DEKİ SAĞLIK SEKTÖRÜNDE ÇALIŞANLARA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Arş. Görv. Korhan KARACAOĞLU

Arş. Görv. Metin REYHANOĞLU
Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşyerinde yıldırma, özellikle 1980'lerden sonra, ilk olarak psikologlarca incelenmiş, 1990'lı yıllarla birlikte de işletme literatüründeki yerini almıştır. İngilize'de 'mobbing' veya 'bullying' şeklinde ifade edilen yıldırma, ortak tanım birlikteliği olmamasına rağmen Leymann (1996) ve Zapf vd. (1996) tarafından "eşit veya eşit olmayan güce dayalı olmak üzere bir kişinin; sık, tekrarlı ve sistematik bir şekilde ayrımcılığa uğraması" olarak tanımlanmıştır. Literatürde yıldırmaya benzer özellik gösteren; stres, çatışma, taciz gibi kavramlarla bağlantılı ele alınmakla birlikte; nedenleri, ortaya çıkış şekli ve sonuçları bakımından söz konusu kavramlardan ayrılmaktadır. Yıldırma; örgütlerde çalışanların devamsızlığının artmasına, intihara varan psikolojik rahatsızlıkların ortaya çıkmasına, örgütsel performansın düşük gerçekleşmesi gibi sorunlara yol açmaktadır. Rayner (1997:205), yıldırmanın örgütlerde çok yaygın (% 77) rastlanan bir olgu olduğunu belirtirken, Leymann (1996) ise daha çok klinik vaka'lar boyutu ile % 1-4 oranında rastlanan bir olgu olduğuna işaret etmektedir.

Yıldırmanın; kişiye, örgüte ve topluma yönelik çeşitli sonuçları bulunmaktadır. Bu sonuçların, kişiye; psikolojik açıdan, topluma; insan hakları açısından ve kuruma; performans ile maliyet açısından etkileri bulunmaktadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada, KKTC'deki sağlık sektöründe çalışanların, kültürel farklılığa dayalı kimlik algılamalarından kaynaklanan bir yıldırmaya uğrayıp uğramadıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Burada kastedilen kültürel farklılığa dayalı kimlik algısı, 1974'den sonra Kıbrıs'a yerleşen 'Türkiye kökenli'lerle daha önceden yerleşik olup da kuzeyde yaşayan 'Kıbrıslıların' kültürel kimlik farklılıklarına dayanmaktadır. Ayrıca; yaş, cinsiyet, meslek ve eğitim düzeyi gibi demografik özellikler ile çalışılan hastane ayırımı temelinde sağlık çalışanlarında bir yıldırma olup olmadığına da bakılmıştır. Bu demografik özelliklere bağlı olarak kimlik farklılığı üzerinde bir yıldırma olup olmadığı da araştırılmıştır.

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırmada kullanılan yıldırma kavramı yukarıda belirtilen Leymann (1996) ve Zapf vd. (1996) tarafından yapılan tanım çerçevesinde ele alınmıştır.

Yıldırma, ırk/etnik bağlamda görgül araştırmalarda (Fox ve Stallworth, 2005) çok az ele alınmış olmasına rağmen, kültürel kimlik farklılığına dayalı olarak pek fazla incelenmemiştir. Örgüt içinde çeşitli nedenlerden kaynaklanan gruplar arası güç mücadelesi yaşanmaktadır. Bu mücadelede gruplardan birisi dezavantajlı pozisyona düştüğünde, bu grupta yer alan kişi yıldırmanın bir kurbanı olmaktadır (Einarsen, 1999:24). Öyle ki, 'gruba ait olmama' durumu nedeniyle gerçekleşen yıldırma (Einarsen, 1999:23), kimliğe dayalı yıldırma uygulamalarında da kendini gösterebilmektedir.

Kıbrıs özelinde ve 2006 Kış-Bahar döneminde yapılan bu araştırmada, cevaplayıcıların kendi kişisel görüşlerinden yola çıkılarak 'yıldırma algıları' esas alınmıştır. Araştırmada literatürde yer alan yıldırmanın grup düzeyinde uygulanıp uygulanmadığı konusunda herhangi bir ölçüm yapılmamıştır. Araştırma için, yıldırmanın kavramlaştırması konusuna temel teşkil edebilecek şekilde, kim tarafından [veya kime], ne sıklıkta yapıldığı ve ne kadar süreyle devam ettiği gibi kriterler (Rayner, 2002:5-6) esas alınmamış, daha çok çeşitleri veya ortaya çıkış biçimleri bakımından var olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmada nelerin yıldırma olacağını belirlemek için Leymann (1996), Zapf vd. (1996) gibi araştırmacılar tarafından geliştirilen 'operasyonel tanımlar' kullanılmıştır.

Kimlik algısı ile ilgili olarak özellikle Kuzey Kıbrıs'ta 1974'den sonra ortaya çıkan kimlik ile ilgili üç tür ayırımdan bahsedilebilmektedir (Kuş, 2003:144; Güven-Lisaniler ve Rodriguez, 2002). Birinci ayırıma göre Kıbrıslılık diye bir şey olmadığı belirtilmekte, Kıbrıslılığın yalnızca coğrafi niteleme olduğu ve de Kıbrıs'ta iki büyük milletin; Rumlar (Greek-Yunan) ve Türklerin olduğu ileri sürülmekte ve buradan hareketle Kıbrıs Türk'ü olarak coğrafi anlamda Kıbrıslı Türk olabileceği savunulmaktadır.

1974'te Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesi sonrası, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden Kuzey Kıbrıs'a yerleşimler olmuştur. Sonuçta, 1974'den sonra Anadolu'dan gelenler ile 1571'den beri Kıbrıs'ta yaşayanlar arasında kültürel ve siyasi bir ilişki ve de ikilem doğmuştur. İşte ikinci görüş, 1974 öncesi Kıbrıslılar ile Türkiye'den gelenler arasında; dil, kültürel, tarihsel ve coğrafi ayırımı nitelemek için 'Kıbrıs Türkü' ve 'Türkiyeli' ayırımına dayanan görüştür.

Üçüncü görüş ise Kıbrıs'ta yaşanan Türkler ve Rumlar olmak üzere iki toplumun 1571'de Türklerin adaya gelmesinden 1974'e kadar bir arada yaşadıklarını ve bir ortak kültür oluşturduklarını; dil, tarih, kültür ile birlikte yaşama istekliliğine dayanan yeni bir kimlik oluşturduklarını, bunun adının da 'Kıbrıslılık' olduğunu vurgulayan görüştür.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Literatürde yıldırmaı araştırmak için iki farklı araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmada kullanılan nicel yöntem de bunlardan biridir. Araştırma hipotetik-tanımlayıcı araştırma türü kapsamına girmekte olup, veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır.

Araştırmada üç ölçekten yararlanılmıştır. Genel Yıldırma algısı için ölçekte yer alan ifadeler belirlenirken; Dick ve Rayner (2004), Zapf vd. (1996), Fox ve Stallworth (2005) tarafından geliştirilen 5'li likert tipi ölçüm araçlarına başvurulmuştur. Kimliğe Yönelik Yıldırma algısını ölçmek için kullanılan 9 ifade için Fox ve Stallworth'ın (2005) ölçüm aracından yararlanılmıştır. Süre ölçütü olarak, 'son altı ay içinde' ibaresi göz önünde tutulmuştur (Dick ve Rayner, 2004:10). Genel ve kimliğe dayalı yıldırma ölçmek için kullanılan ölçekler önce Türkçe'ye çevrilmiş daha sonra İngiliz filolojisinden akademisyenlerce tekrar İngilizce'ye çevrilmiş ve bunun sonucunda çeviriden kaynaklanan tasarım sorunlarının önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Ayrıca bağımsız değişken olarak cevaplayıcıların demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, meslek, eğitim seviyesi, ebeveynlerinin doğum yeri (köken), kendilerini nereye ait hissettikleri) ve ortak değerlerinden yola çıkılarak KKTC vatandaşlarının ortak kültürel kimlik algılamaları kullanılmıştır. Ortak kültürel kimlik değerlerine ilişkin sorgu için Kuş (2003:145) tarafından geliştirilen 19 ifadeli ölçekten yararlanılmış, ayrıca bu ölçeğe yeni bir madde de eklenmiştir.

Hastanelerde çalışanlardan mesleklerle göre dağılım oranları gözetilerek kolayda örneklem yöntemiyle tespit edilen 20 kişinin anketleri cevaplaması sağlanarak pilot araştırma yapılmıştır. Bu sayede anketi oluşturan ölçeklerin içerik geçerliliklerinin de testine olanak sağlanmıştır. Pilot araştırma sonunda anlaşılabilirliği sağlanan sorulardan oluşan anketlere son şekli verilerek tüm hastane çalışanlarına hastanelerde çalışanlar aracılığıyla ulaştırılmış, dolayısıyla tam sayım yapılmıştır.

Araştırma sahası olarak, Kıbrıs'ın üç büyük devlet hastanesi olan Gazimağusa, Lefkoşa ve Girne seçilmiş, burada çalışan toplam 1053 kişiye ulaşılmış, dağıtılan anketlerin 322'sinden (% 31) kullanılabilir veri elde edilmiştir. Belirtilen hastanelerin analiz düzeyi olarak seçilme nedeni Kıbrıs'ta sağlık sektöründe çalışanların büyük kısmının bu hastanelerde çalışmalarıdır.

Araştırmada kullanılan üç ölçeğe, aralarında yüksek korelasyon bulunan değişkenleri bir araya toplamak ve değişken sayısını azaltmak için faktör analizi uygulanmış, bu faktörlerin birbirleriyle korelasyon ilişkisine bakılmış, ayrıca faktör değişkenleri bakımından, ebeveynlerin kökenleri, cevaplayıcıların kendilerini ait hissettikleri yer ile demografik değişkenler bakımından her hangi bir farklılık olup olmadığı sorularına çok değişkenli varyans analizleri (MANOVA) kullanılarak cevap aranmıştır. Ayrıca kategorik veya isimsel olarak ölçülen değişkenler arasında da ki-kare ilişki testine bakılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1'de görüldüğü gibi cevaplayıcılar çoğunlukla; evli, kadın ağırlıklı ve orta yaş grubunda yer almaktadırlar. Cevaplayıcıların ebeveynlerinin (köken) her ikisi de Kıbrıslı olanların oranı (% 56,8) yarıdan biraz fazladır. Cevaplayıcıların; %34'ü kendini KKTC'ye, %31'i KKTC ve TC'ye, % 25'i ise Kıbrıs'a ait hissetmektedir.

Tablo 1: Cevaplayıcıların Demografik Özellikleri

Demografik Değişkenler		Frekans	Yüzde	Demografik Değişkenler		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	190	59,0	Medeni Durum	Evli	209	64,9
	Erkek	128	39,8		Bekâr	99	30,9
Yaş	25 ve altı	52	16,1		Köken	Dul	12
	26-35	131	40,7	Ebeveynlerden Biri		23	7,1
	36-45	73	22,7	Türkiyeli		112	34,8
	46 ve üstü	42	13,0	Her ikisi de Türkiyeli		183	56,8
Ait Hissedilen Yer	KKTC'ye	110	34,2	Eğitim Düzeyi	İlköğretim	42	13,0
	KKTC'ye ve TC'ye	102	31,7		Lise ve dengi	94	29,2
	Kıbrıs'a	83	25,8		Meslek Yüksek Okulu	83	25,8
	Diğer	24	7,5		Lisans	55	17,1
					Lisansüstü/Uzman	48	14,9

Genel Yıldırma, Kimliğe Yönelik Yıldırma ve cevaplayıcıların KKTC'nin Ortak Kültürel Özellikleri ile ilgili algılamalarına ilişkin ölçeklerin, sırasıyla Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları 0,92; 0,87 ve 0,93 bulunmuş olup ölçeklerin yüksek derecede güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Her üç ölçek, 'principal component analysis' ve 'equamax with Kaiser Normalization' yöntemleri kullanılarak faktör analizine tabi tutulmuştur. Genel yıldırma ölçeğinde yer alan 39 değişkenden 13 değişken çıkarılmış, bunun sonucunda değişkenler ölçek özdeğeri (Eigenvalues) 1'den büyük 8 faktör altında toplanmıştır. Ancak analiz 7 faktörle sınırlandırıldığında; toplam varyansı açıklama oranı değişmediğinden, adlandırma kolaylığı sağladığından ve ilgili literatürle benzerlik gösterdiğinden (Zapf vd. 1996:215) ölçeğin 7 faktör altında toplanmasına karar verilmiştir. Söz konusu faktörler; Özel Yaşama Yönelik Yıldırma, Görevin Yapılmasına Yönelik Yıldırma, Kurbanı Aşağılamaya Yönelik Yıldırma, Sözlü ve Fiziksel Yıldırma, Dışlama, İletişim Kurmamaya Yönelik Yıldırma ve Kişisel Gelişimi Engellemeye Yönelik Yıldırma faktörlerinden oluşmaktadır. Bu söz konusu faktörlerin toplam varyansı açıklama gücü % 62,52 olarak bulunmuştur (KMO 0,84). Bu oranın % 60'ın üzerinde olması (Bryman ve Cramer 1997:283) ve her bir değişkene ait faktör yüklerinin de 0,50'den büyük olması istenilen değerlerdir (Nunnally 1978). Değişkenlere ilişkin faktör yüklerinin 0,51 ile 0,86 aralığında yer aldığı ve 0,50'den büyük olduğu göz önünde bulundurulduğunda ölçeğin yapı geçerliliğine sahip olduğu söylenebilir.

Kimliğe Yönelik Yıldırma ölçeğinde 9 değişken faktör analizine tabi tutulmuş; Kimliğe Yönelik Aşağılama ve Kimliğe Yönelik Dışlama adı verilen iki faktör ortaya çıkmıştır. Faktörlerin toplam varyansı açıklama gücü % 63,8 olarak bulunmuştur (KMO 0,86).

Cevaplayıcıların KKTC'nin Ortak Kültürel Özellikleri ile ilgili algılamalarına ilişkin ölçeğinde 20 değişkenden 19 değişken faktör analizine tabi tutulmuş, bunun sonucunda; Liberallik, Kültür ve Geleneklere Bağlılık, ve Dini

ve Milli Duyarlılık şeklinde isimlendirilen üç faktör ortaya çıkmıştır. Faktörlerin toplam varyansı açıklama gücü % 66,81'dir (KMO 0,92).

Cevaplayıcıların ebeveynlerinin Türkiye kökenli olup olmaması ile kendilerini ait hissettikleri yer arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Pearson Chi-Square'e göre p 0,00). Kıbrıs kökenliler kendilerini daha çok KKTC ve Kıbrıs'a, ebeveynlerinin her ikisi de Türkiye kökenli olanlar ise öncelikle KKTC-TC ve daha sonra KKTC'ye bağlı hissetmektedirler. Elde edilen bu sonuca göre ait hissedilen yer bakımından KKTC'nin KKTC-TC ile Kıbrıs'a aidiyeti arasında fark çıkmasının nedeni köken itibarıyla her iki ebeveyni Kıbrıs kökenli olanlar ile her iki ebeveyni Türkiye kökenli olanların KKTC'yi ortak ait hissedilen yer olarak tanımlamalarından kaynaklanmaktadır. Bu bulgulardan hareketle KKTC'nin uluslararası alanda tanınmaması ve yeni bir devlet olmasına karşın her iki kesim tarafından da 'ortak devlet' olarak kabul edildiği yorumu yapılabilir.

Cevaplayıcıların KKTC'nin Ortak Kültürel Özelliklerine ilişkin algılamaları ile ebeveynlerin kökenleri arasında bir farklılık olduğunu ileri süren hipotez 'Hotelling's Trace' testine göre (p 0,05) kabul edilmiştir. Bu farklılığın kaynağı için Scheffe testine bakılmış, test sonuçlarına göre farklılığın Liberallik faktörü açısından p 0,04 anlamlılık düzeyinde ebeveynlerinin her ikisi de Türkiyeli olanlar ile Kıbrıslı olanlar arasındaki farklılıktan kaynaklandığı görülmüştür.

Cevaplayıcıların KKTC'nin Ortak Kültürel Özelliklerine ilişkin algılamaları ile ait hissedilen yer arasında bir farklılık olduğunu ileri süren hipotez 'Hotelling's Trace' test sonuçlarına göre (p 0,01) anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir. Scheffe test sonuçlarına göre farklılığın Liberallik faktörü açısından p 0,057 anlamlılık düzeyinde KKTC ve TC'ye ait hissedenler ile Kıbrıs'a ait hissedenler arasındaki farklılıktan kaynaklandığı görülmüştür. Ayrıca Dini ve Milli Duyarlılık faktör değişkeni açısından da yine aynı kesimler bakımından p 0,01 anlamlılık düzeyinde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Kendini Kıbrıslı hissedenlerin KKTC vatandaşlarını Liberal olarak nitelendirme ortalaması 3,72 iken KKTC ve TC hissedenler 3,53 ve KKTC hissedenler ise 3,5'tir. Dini ve Milli Duyarlılık faktöründe ise Kıbrıslı hissedenlerin ortalaması 2,35; KKTC ve TC'li hissedenlerin 2,77 ve KKTC'li hissedenlerin 2,56'dır.

Cevaplayıcıların KKTC'nin Ortak Kültürel Özelliklerine ilişkin algılamaları ile Genel Yıldırma ve Kimliğe Yönelik Yıldırma arasında ilişki olduğunu sorgulayan hipotez, yapılan korelasyon analizi sonucunda reddedilmiştir. Ancak ortak kültürel özelliklerin bir boyutu olan Liberallik faktörü ile Genel Yıldırmanın bir boyutu olan Kişisel Gelişimi Engellemeye Yönelik Yıldırma arasında 0,01 anlamlılık düzeyinde çok zayıf (cor. 0,15) bir ilişki bulunmuştur. Yine, Dini ve Milli Duyarlılık faktörü ile Kimliğe Yönelik Yıldırmanın bir boyutu olan Kimliğe Yönelik Dışlama faktörü arasında da 0,01 anlamlılık düzeyinde çok zayıf (cor. 0,12) bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Genel Yıldırımaya göre cevaplayıcıların kendilerini ait hissettikleri yer bakımından bir farklılık olduğunu ileri süren hipotez testi (p. 0,58) ile ebeveynlerinin kökenlerine göre bir farklılık olduğunu ileri süren hipotez testi (p 0,27) sonuçlarına göre reddedilmiştir.

Kimliğe Yönelik Yıldırımaya göre ebeveynlerin kökenleri arasında bir farklılık olduğunu ileri süren hipotez, 'Hotelling's Trace' test sonuçlarına göre (p 0,00) kabul edilmiştir. Kimliğe yönelik yıldırımaya ilişkin ortalamalara bakıldığında ebeveynlerinin her ikisi de Türkiye kökenli olanların ortalaması 1,60 (sd 0,70) iken Kıbrıs kökenlerinin ortalaması 1,19 (sd 0,44)'tür. Bu farklılığın kaynağı için Scheffe testine bakılmış, test sonuçlarına göre Kimliğe Yönelik Aşağılama faktörü açısından ebeveynlerinin kökenlerinin her ikisi de Türkiyeli olanlar ile biri Türkiyeli olanlar p, 0,05 ve kökenlerinin her ikisi de Kıbrıs olanlar arasında p 0,00 anlamlılık düzeyinde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynleri her ikisi de Türkiyeli olanlar 1,82 (sd 0,91), biri Türkiyeli olanlar 1,25 (sd 0,43) ve her ikisi de Kıbrıslı olanlar ise 1,23 ortalamayla Kimliğe Yönelik Aşağılama faktörü bakımından yıldırımaya uğradıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Kimliğe Yönelik Dışlama faktörü bakımından ebeveynlerinin her ikisi de Türkiye kökenli olanlar ile Kıbrıslı olanlar arasında da p 0,02 anlamlılık düzeyinde bir farklılık olduğu ortaya konulmuştur. Ebeveynlerinin her ikisi de Türkiyeli olanlar 1,42 (sd 0,28) ve Kıbrıslı olanlar ise 1,14 (sd 0,35) ortalama değerleri bakımından Kimliğe Yönelik Dışlama faktörü itibariyle yıldırımaya maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Kimliğe Yönelik Yıldırımaya göre cevaplayıcıların kendilerini ait hissettikleri yer bakımından bir farklılık olduğunu ileri süren hipotez, test (p 0,00) sonuçlarına göre kabul edilmiştir. Kimliğe Yönelik Yıldırımaya ilişkin ortalamalara bakıldığında, kendilerini KKTC-TC'ye ait hissedenlerin ortalaması 1,59 (sd 0,77) iken sadece KKTC'ye ait hissedenlerin ortalaması 1,16 (sd 0,28), sadece Kıbrıs'a ait hissedenlerin ortalaması 1,21 (sd 0,42)'dir. Scheffe test sonuçlarına göre Kimliğe Yönelik Aşağılama faktörü açısından cevaplayıcıların kendilerini KKTC-TC'ye ait hissetmeleri ile KKTC'ye ait hissetmeleri p 0,00 ve kendilerini Kıbrıslı hissetmeleri arasında p 0,00 anlamlılık düzeyinde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Kendini KKTC-TC'ye ait hissedenler 1,81 (sd 0,98), KKTC'ye 1,22 (sd 0,42) ve yalnızca Kıbrıs'a ait hissedenler ise 1,27 (0,62) ortalamayla Kimliğe Yönelik Aşağılama faktörü bakımından yıldırımaya uğradıklarını belirtmişlerdir.

Genel Yıldırma bakımından Mesleklere göre bir farklılık olduğunu ileri süren hipotez, test (p 0,02) sonuçlarına göre kabul edilmiştir. Bu farklılığın kaynağı için Scheffe testine bakılmış, test sonuçlarına göre Sözlü ve Fiziksel Yıldırma faktörü açısından Doktorlarla Yüksek Hemşireler arasında p 0,02 anlamlılık düzeyinde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Kimliğe Yönelik Yıldırma bakımından Mesleklere göre bir farklılık olduğunu ileri süren hipotez test (p. 0,00) sonuçlarına göre kabul edilmiştir. Kimliğe Yönelik Yıldırmanın mesleklere göre ortalamalarına bakıldığında uzman

ve pratisyen doktorların ortalaması 1,09 (sd 0,23), yüksek hemşirelerin 1,43 (sd 0,60), hemşire 1,72 (sd 0,80), memur 1,25 (sd 0,48) ve işçilerin ortalaması 1,25 (sd 0,57)'dir. Scheffe test sonuçlarına göre Kimliğe Yönelik Aşağılama faktörü açısından Hemşirelerin tüm meslek gruplarına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Meslek ile ebeveynlerinin doğum yeri arasında ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki olduğu (Pearson Chi-Square'e göre p 0,00) görülmektedir. Hemşire ve yüksek hemşirelerin büyük çoğunluğunun (% 73) ebeveynlerinin Türkiyeli olduğunu belirtmiş olmaları Kimliğe Yönelik Yıldırmanın hangi kesime yönelik olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Diğer mesleklerde oran ebeveynleri Kıbrıslı olanlara kaymaktadır. Ayrıca Hemşirelerden kendilerini ait hissettikleri yer olarak KKTC-TC'yi işaretleyenlerin oranı da % 51 iken diğer mesleklerde bu oran KKTC ve Kıbrıslılığa kaymaktadır.

Tablo 2: Hipotez Testi Sonuçları

Hipotezler	Test	Sonuç
Ait hissedilen yer ile ebeveynlerin kökenleri arasında bir ilişki vardır.	Pearson χ^2 (p 0,000)	Kabul
Kimlik algılamaları ile ebeveynlerin kökenleri arasında bir farklılık vardır.	Hotelling's (p 0,053)	Kabul
Kimlik algılamaları ile ait hissedilen yer arasında bir farklılık vardır.	Hotelling's (p 0,011)	Kabul
Farklı kimlik algılamaları ile Genel Yıldırma arasında bir ilişki vardır.	Korelasyon testi	Red
Farklı kimlik algılamaları ile Kimliğe Yönelik Yıldırma arasında bir ilişki vardır.	Korelasyon testi	Red
Genel Yıldırma ile ait hissettikleri yer arasında bir farklılık vardır.	Hotelling's (p 0,581)	Red
Genel Yıldırma ile ebeveynlerin kökenleri arasında bir farklılık vardır.	Hotelling's (p 0,265)	Red
Kimliğe Yönelik Yıldırma ile ebeveynlerin kökenleri arasında bir farklılık vardır.	Hotelling's (p 0,000)	Kabul
Kimliğe Yönelik Yıldırma ile ait hissettikleri yer arasında bir farklılık vardır.	Hotelling's (p 0,000)	Kabul
Genel Yıldırma bakımından Mesleklere göre bir farklılık vardır.	Hotelling's (p 0,023)	Kabul
Kimliğe Yönelik Yıldırma bakımından Mesleklere göre bir farklılık vardır.	Hotelling's (p 0,000)	Kabul
Genel Yıldırma bakımından Medeni Duruma göre farklılık vardır.	Hotelling's (p 0,000)	Kabul

Genel Yıldırma bakımından Medeni Duruma göre bir farklılık olduğunu ileri süren hipotez testi, analiz sonuçlarına (p. 0,00) göre kabul edilmiştir. Bu farklılığın kaynağı için Scheffe testine bakılmış, test sonuçlarına göre Özel

Hayata Yönelik Yıldırma faktörü açısından dul olanların diğer medeni duruma sahip olanlara göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Demografik değişkenlerden; eğitim, yaş, cinsiyet ve araştırmanın yürütüldüğü hastanelere göre Genel ve Kimliğe Yönelik Yıldırma bakımından herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İşyerinde yıldırma ile ilgili ölçeklerde kimliğe yönelik yıldırma boyutu pek kullanılmamıştır. Bu çalışma ile kimliğe yönelik yıldırma olgusunun genel yıldırmanın yanında ayrı bir boyut olarak da ele alınabileceği görülmüştür.

Bu araştırmada KKTC'deki üç devlet hastanesinde çalışanların kültürel kimlik algılamalarına dayalı ve kökenlerine yönelik yıldırmanın olup olmadığı sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmada elde edilen veriler doğrultusunda ebeveynlerinin her ikisi de Türkiye kökenli olanlarla Kıbrıs kökenliler arasında kimliğe yönelik yıldırma arasında önemli bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kimliğe yönelik yıldırma bakımından cevaplayıcıların kendilerini ait hissettikleri yere göre de bir farklılığın olduğu ortaya konulmuştur. Demografik değişkenler bakımından ise, meslek ve medeni durum açısından yıldırmaya ilişkin yapılan varyans analizlerinde de farklılık olduğu ortaya konulmuştur.

Meslekler, köken ve aidiyet itibariyle kimliğe yönelik yıldırmanın var olmasının birbiriyle örtüşmesinin nedeni, meslekler itibariyle hemşirelerin kimliğe yönelik yıldırmaya maruz kaldıklarını belirtmelerinden kaynaklanmaktadır. Çünkü sağlık sektöründe çalışan hemşirelerin büyük çoğunluğunun ebeveynlerinin köken olarak Türkiye'den olması ve ayrıca kendilerini Türkiye'ye de yakın hissetmeleri bunun başlıca nedenidir.

Bu sonuçlara rağmen işyerinde yıldırma olarak hangi faktörlerin ele alınacağı gibi kişiden kişiye değişebilecek (Rayner ve Cooper, 1997:211) 'objektiflik' problemi vardır. Ayrıca yıldırma olduğunu söyleyen cevaplayıcının işyerindeki yönetimi politik etkenlere bağlı olarak kötülemek için de bunu söylemiş olabileceği gözden uzak tutulmamalıdır. Bu nedenle, 'politik' değişkenlerin de hesaba katılması ve farklı dönemlerde çalışmanın tekrar edilmesi yeni yapılacak çalışmalarda daha sağlıklı sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilecektir.

Bu çalışmada çalışanların kıdem ve pozisyonları dikkate alınmamıştır. Örneğin Rayner'ın çalışmasında yıldırmanın genellikle kurbanın yöneticisinden veya kurbandan kıdem ve yaşça daha büyük kişi tarafından yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır (1997:206). Bundan sonraki yapılacak araştırmalarda da bu noktaların göz önünde bulundurulması daha sağlıklı sonuçların ortaya çıkmasını sağlayabilecektir.

Elde edilen sonuçlar Kıbrıs özelinde ve sağlık çalışanları ile sınırlı olduğundan genellenemez. Bundan sonraki çalışmaların daha büyük evrende ve farklı boyutları da içerecek şekilde yapılması olgunluğunu tamamlamamış olan literatüre önemli katkılar sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- Bryman, A. ve Cramer, D. (1997), *Quantitative Data Analysis with SPSS for Windows*, Routledge, London.
- Dick, G. ve Rayner, C. (2004), "Exploring the Workplace Bullying Construct: An Evidence-Based Approach", University of Kent, Working Paper: 51, <http://www.kent.ac.uk/cbs/research-information/index.htm> (27.12.2005)
- Einarsen, S. (1999), "The Nature and Causes of Bullying at Work", *International Journal of Manpower*, Vol. 20, Iss. 1/ 2, ss. 16-27.
- Güven-Lisaniler, F. ve Rodriguez, L. (2002), "The Social and Economic Impact on North Cyprus of Accession to the European Union", T. Diez (Ed.), *The EU and the Cyprus: Modern Conflict, Postmodern Union*, Manchester University Press. http://www.stwing.upenn.edu/~durduran/hamambocu/authors/dsy/ab2/index.html#_ftn2 (6 Aralık 2005).
- Kuş, E. (2003) *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Leymann, H. (1996), "The Content and Development of Mobbing at Work", *European Journal of Work and Organizational Psychology*, Vol. 5, Iss. 2, ss. 165-84.
- Nunnally, J. C. (1978), *Psychometric Theory*, 2nd Edition, McGraw-Hill, New York.
- Rayner, C. (2002) "Round Two: redefining bullying at work", Paper as part of a Joint Session – Workplace Abuse, Aggression, Bullying and Incivility: Conceptual Integration and Empirical insights AoM Meeting 2002, Denver.
- Rayner, C. (1997), "The Incidence of Workplace Bullying", *Journal of Community & Applied Social Psychology*, Vol. 7, ss. 199-208.
- Rayner, C. ve Cooper (1997), "Workplace Bullying: Myth or Reality-Can We Afford to Ignore It?", *Leadership & Organization Development Journal*, Vol. 18, Iss. 4, ss. 211-4.
- Zapf, D., Knorz, C. ve Kulla, M. (1996), "On the Relationship Between Mobbing Factors, and Job Content, Social Work Environment, and Health Outcomes", *European Journal of Work and Organizational Psychology*, Vol. 5, Iss. 2, ss. 215-37.